

Oude IJsselstreek Klimaatbestendig

Klimaatagenda 2022-2026



Gemeente Oude IJsselstreek
Staringstraat 25
7081 BN Gendringen



Voorwoord

Omgaan met weersextremen

De zomers van 2018, 2019 en 2020 weet iedereen zich, denk ik, nog goed te herinneren. Ongekend tropische omstandigheden in de Achterhoek. Dagenlang achtereen hoge temperaturen, zowel overdag als ook 's nachts. Er was zoveel hitte in onze huizen, dat er extra aandacht en zorg nodig was voor onze oudere inwoners. Waterijsjes vonden grif aftrek om zo voldoende vocht binnen te krijgen. Een voetbadje bracht wat verkoeling. Het had ook grote gevolgen voor de landbouwogst en onze sier en -moestuinen waren kurkdroog. Het gras was niet meer groen maar geel. De regen bleef maar uit, met als gevolg dat het grondwaterpeil daalde naar een ongewenst en zorgwekkend niveau. Beken en sloten stonden lange tijd droog, tot ver in de herfst. Het schaarse water dat viel, werd dankzij de inrichting van ons landelijk en stedelijk gebied zo snel mogelijk afgevoerd naar het riool of naar de beken en rivieren.

Het jaar 2021 liet het tegenovergestelde zien. We hadden in de Achterhoek een typische Nederlandse zomer. In Zuid-Limburg en Noord-Holland daarentegen viel in korte tijd extreem veel regen. Met alle nare gevolgen van dien. Had dat ook bij ons kunnen gebeuren? Het antwoord is ja! En hadden we dan ook schade gehad? Ook hierop is het antwoord ja!

De afgelopen vier jaren hebben ons geleerd dat het klimaat verandert en dat de weersomstandigheden extremer worden. We krijgen vaker te maken met buitensporig veel neerslag, hittegolven en langere periodes van droogte. We willen onze gemeente veilig, leefbaar en aantrekkelijk houden voor toekomstige generaties en moeten onze leefomgeving zodanig inrichten dat we ons voldoende kunnen weren tegen die weersextremen. Oude IJsselstreek moet en wil klimaatbestendig zijn. Een opgave die niet in een paar dagen te realiseren is. Dat betekent dat we niet uit kunnen sluiten dat er ook bij ons calamiteiten kunnen optreden.

Als gemeente kiezen we voor klimaatadaptieve oplossingen. Dat wil zeggen dat we ons aanpassen aan de klimaatverandering. We zijn alert en leren van alle ontwikkelingen om ons heen. Bij alle projecten van de gemeente houden we rekening met het veranderende klimaat. We werken intensief



samen met inwoners en agrariërs in ons gebied, met Waterschap Rijn IJssel, buurgemeenten, Provincie en met natuurbeheerorganisaties.

Ik vind het ontzettend belangrijk dat we de urgentie blijven zien en vasthouden. Dat we ervoor zorgen dat de hulpdiensten bij nood op hun plek van bestemming kunnen komen. Dat we inwoners bewust maken dat we elke regendruppel die valt zoveel mogelijk moeten vasthouden. Dat we meer groen moeten aanbrengen in de woonkernen om hittestress tegen te gaan. Zodat we voor de toekomst klimaatbestendig zijn.

Het betekent dat we continu het verhaal moeten blijven vertellen om daarmee de bewustwording bij onze inwoners te vergroten. Iedereen kan immers een bijdrage leveren, hoe groot of klein ook, aan het klimaatbestendig maken van onze gemeente of van het eigen perceel.

Ria Ankersmit, wethouder klimaatadaptatie

Inhoudsopgave

Voorwoord

Omgaan met weersextremen

Inhoudsopgave

1. Inleiding

1.1 Waarom een Klimaatagenda?

1.2 Totstandkoming

2. De uitdaging: een veranderend klimaat

2.1 De landelijke effecten

2.2 De effecten toegespitst op de gemeente Oude IJsselstreek

2.3. Werkwijze klimaatadaptatie gemeente Oude IJsselstreek

2.4. Een visie die leunt op vijf pijlers

3. Adaptief landelijk gebied

3.1 Knelpunten en opgaven uit de klimaatatlas

3.2. Onze ambities

3.3. Onze aanpak

3.4. Uitvoeringsagenda

4. Woonkernen gezond en groen

4.1. Knelpunten en opgaven uit de klimaatatlas

4.2. Onze ambities

4.3. Onze aanpak

4.4. Uitvoeringsagenda

5. Calamiteitenorganisatie

5.1. Knelpunten en opgaven uit de klimaatatlas

5.2. Onze ambities

5.3. Onze aanpak

5.4. Uitvoeringsagenda

2

2

3

4

4

6

8

8

9

10

12

13

13

14

14

16

17

17

17

18

19

20

20

20

21

22



6. Klimaatbestendig ontwikkelen

6.1. Knelpunten en opgaven uit de klimaatatlas

6.2. Onze ambities

6.3. Onze aanpak

6.4. Uitvoeringsagenda

7. Betrokken en actieve mensen

7.1. Knelpunten en opgaven

7.2. Onze ambitie

7.3. Onze aanpak

7.4. Uitvoeringsagenda

8. Kentallen

9. Financiën

10. Hoe gaan we verder?

I. Begrippenlijst

23

23

23

24

25

26

26

26

26

27

28

29

30

31

1. Inleiding

1.1 Waarom een Klimaatagenda?

Het klimaat verandert en weersomstandigheden worden extremer. Dit zullen we merken in zowel onze vijftien woonkernen als op het platteland. We krijgen vaker te maken met extreme neerslag, hittegolven, lange periodes van droogte en grotere fluctuaties in de rivieren. Als we de gemeente Oude IJsselstreek veilig, leefbaar en aantrekkelijk willen houden voor toekomstige generaties, moeten we onze leefomgeving zodanig inrichten dat we ons voldoende kunnen weren tegen de weersextremen: de gemeente wenst klimaatbestendig te zijn. Daarmee kunnen we ook op gebieden als wonen en werken een positieve en integrale bijdrage leveren aan de brede welvaart.

Met trots presenteren wij daarom deze Klimaatagenda waarmee we onze gemeente klimaatbestendig gaan maken. In dit stuk vindt u de verwachte klimaateffecten in onze gemeente, de visie en ambities voor een klimaatbestendige inrichting en de maatregelen voor 2022 tot en met 2026.



1.1.1 Landelijk kader

De Klimaatagenda van de gemeente Oude IJsselstreek staat niet op zichzelf. In de nationale Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie is de ambitie vastgelegd om heel Nederland klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. Daarmee is een transitie ingezet, die in 2050 voltooid moet zijn. In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) staat hoe gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk deze transitie kunnen doorlopen. Er zijn zeven ambities geformuleerd, waar dus ook gemeenten invulling aan moeten gaan geven.

De 7 ambities voor klimaatadaptie uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie

- Kwetsbaarheid in beeld brengen
- Risicodialoog voeren en strategie opstellen
- Stimuleren en faciliteren
- Handelen bij calamiteiten
- Reguleren en borgen
- Uitvoeringsagenda opstellen

1.1.2 Stand van zaken in Oude IJsselstreek

Aan de eerste ambitie (kwetsbaarheden in beeld) is met een stresstest invulling gegeven. Aan de tweede ambitie (de risicodialoog) is in de voorbereiding van deze agenda ook voldaan. We weten nu veel beter welke effecten we kunnen verwachten. Ook weten we welke effecten zowel experts van de overheden als gebiedspartners onwenselijk of onacceptabel vinden. Met deze Klimaatagenda geven we invulling aan de overige vijf ambities: we beschrijven de uitvoeringsagenda, we geven aan hoe we meekoppelkansen willen benutten, hoe we gaan reguleren en borgen, hoe we willen handelen bij calamiteiten, en hoe we willen stimuleren en faciliteren.

1.1.3 Een nieuwe beleidscyclus

Deze Klimaatagenda is nadrukkelijk geen afvinklijst die eenmalig doorlopen moet worden. Ten eerste omdat er nog veel onzeker is over de mate waarin het klimaat verandert, welke gevolgen dat heeft voor onze gemeente en hoe we hier het beste mee om kunnen gaan. We leren dit al doende, ook door te kijken naar andere partijen. Maar ook doordat we een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting in belangrijke mate realiseren door de ambities te verweven in de reguliere processen en projecten van de gemeente. Het is belangrijk om te volgen hoe snel de aanpassingen doorgevoerd worden.

We starten met deze Klimaatagenda een nieuwe beleidscyclus: elke vijf jaar stellen we een nieuwe uitvoeringsagenda op. Hierin verwerken we nieuwe inzichten, beschrijven we de voortgang en formuleren we nieuwe maatregelen.

1.2 Totstandkoming

Om tot deze Klimaatagenda te komen hebben we drie stappen doorlopen.

Stap 1: Kwetsbaarheden voor klimaatverandering in beeld

De basis voor deze Klimaatagenda is de stresstest: een analyse van de te verwachten effecten van klimaatverandering in Oude IJsselstreek. We hebben de stresstest samen met het Afvalwaterteam Etten uitgevoerd in 2019. Hiervoor zijn kaarten ontwikkeld met daarop de te verwachten effecten bij hevige neerslag, langdurige droogte, extreme hitte en overstromingen, uitgaande van de KNMI-klimaatscenario's voor 2050. De resultaten van deze klimaatstresstest staan in de online [Klimaatatlas van Oude IJsselstreek](#). Ze worden beschreven in hoofdstuk 2.

Stap 2: Voeren van risicodialogen en opstellen van de strategie

We hebben eind 2020 en begin 2021 risicodialogen gevoerd, met ambtenaren van de gemeente en Waterschap Rijn en IJssel, en met gebiedspartners¹ (zie bijlage II voor het verslag). Met de risicodialogen verifieerden we de uitkomsten van de stresstest (samenvatting in §2.2) en bespraken we de risico's van klimaatverandering: welke kwetsbaarheden herkennen we? Welke risico's vinden we wel en niet acceptabel? Ook hebben we verkend we wat we willen bereiken in 2050, wat ons daarvoor te doen staat en hoe we dat willen doen. De risicodialogen vormen de basis voor onze visie, die we introduceren aan de hand van vijf pijlers (in §2.4).

Stap 3: Opstellen van de Klimaatagenda

Tijdens de risicodialogen zijn veel kansen en oplossingsrichtingen voor klimaatadaptatie aangedragen. Deze zijn een belangrijke bron van inspiratie geweest voor de Klimaatagenda. De komende tijd zetten we vooral in op:

- het vergroten van de bewustwording;
- klimaatadaptatie onderdeel maken van 'ons DNA';
- meekoppelen van fysieke maatregelen met andere werkzaamheden;
- en onderzoeken.

¹GGD, Vruchtbare Kringloop Achterhoek, Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek, LTO, Wonion, Plavei, Zozijn, de Natuur- en Milieufederatie en de provincie Gelderland.



Proces en samenwerking

We hebben met gemeente Montferland en Doetinchem een al langer lopende samenwerking in het Afvalwaterteam Etten. Om kosten te besparen en gezamenlijk te leren, is dit plan gelijktijdig opgesteld met deze buurgemeenten.

Daarnaast werken we met waterschap Rijn en IJssel en de gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doesburg, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost Gelre, Winterswijk en Zutphen samen in de werkregio Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie Achterhoek+. In deze werkregio wordt afstemming gezocht op regionale opgaven voor klimaatadaptatie, zoals de bestrijding van droogte. Aan deze werkregio neemt ook de provincie deel.

Het opstellen van de Klimaatagenda werd binnen de gemeente begeleid door een multidisciplinair ambtelijk kernteam, zodat de verbinding met bijvoorbeeld groen en Ruimtelijke Ontwikkeling geborgd is.

2. De uitdaging: een veranderend klimaat

2.1 De landelijke effecten

De effecten van klimaatverandering in Nederland worden in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie opgedeeld in vier hoofdthema's:



Meer regen

Wateroverlast

Neerslagpatronen veranderen door klimaat-verandering. We krijgen te maken met grotere piekbuien en langere natte winterperiodes. Dit kan leiden tot meer hemelwateroverlast en grondwateroverlast.

2050

In 2050 komt extreme neerslag waarschijnlijk 2 keer zo vaak voor als nu.



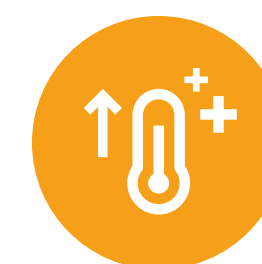
Hoger water

Overstroming

Door het veranderende weer krijgen we in Oude IJsselstreek vaker te maken met stormen en een sterker fluctuerende rivierafvoer. Deze factoren betekenen een extra belasting op de dijken.

2050

In 2050 moeten we rekening houden met hoogwaterstanden van 20 tot 40 cm hoger dan nu.



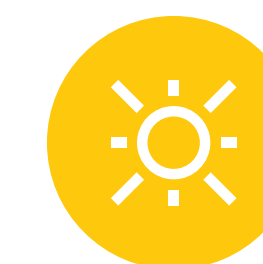
Meer hitte

Hitte

Klimaatverandering wordt ook wel 'global warming' genoemd. We moeten er rekening mee houden dat we in de zomer vaker met extreme hitte te maken krijgen.

2050

In 2050 komen extreem hete dagen waarschijnlijk 2,5 keer zo vaak voor als nu.



Drogere zomers

Droogte

Het wordt warmer en neerslagpatronen worden grilliger. Vooral in de zomers zullen we steeds meer te maken krijgen met langdurige periodes van droogte en de effecten van (zoet) watertekorten.

2050

In 2050 moeten we rekening houden met drogere zomers en minder wateraanvoer dan nu.

2.2 De effecten toegespitst op de gemeente Oude IJsselstreek

Welke uitwerkingen hebben deze landelijke effecten specifiek in onze gemeente?
Dat hebben we in onderstaande kaart uitgewerkt.



Hulpdiensten kunnen niet uitrukken

Extreem weer kan wegen tijdelijk onbegaanbaar maken voor hulpdiensten, zoals brandweer, politie, ambulances en netwerkbeheerders. Juist als je ze nodig hebt!



Wateroverlast in de kernen

In alle kernen in onze gemeente zijn wel een aantal wegen en panden die onderlopen bij een stevige 'klimaatbui' van 70 mm in 1 uur en tot schade leiden. Zulke grote hoeveelheden neerslag kunnen we niet meer met buizen ondergronds afvoeren. Bovendien is afvoeren zonde, we hebben het water nodig tijdens droogte.



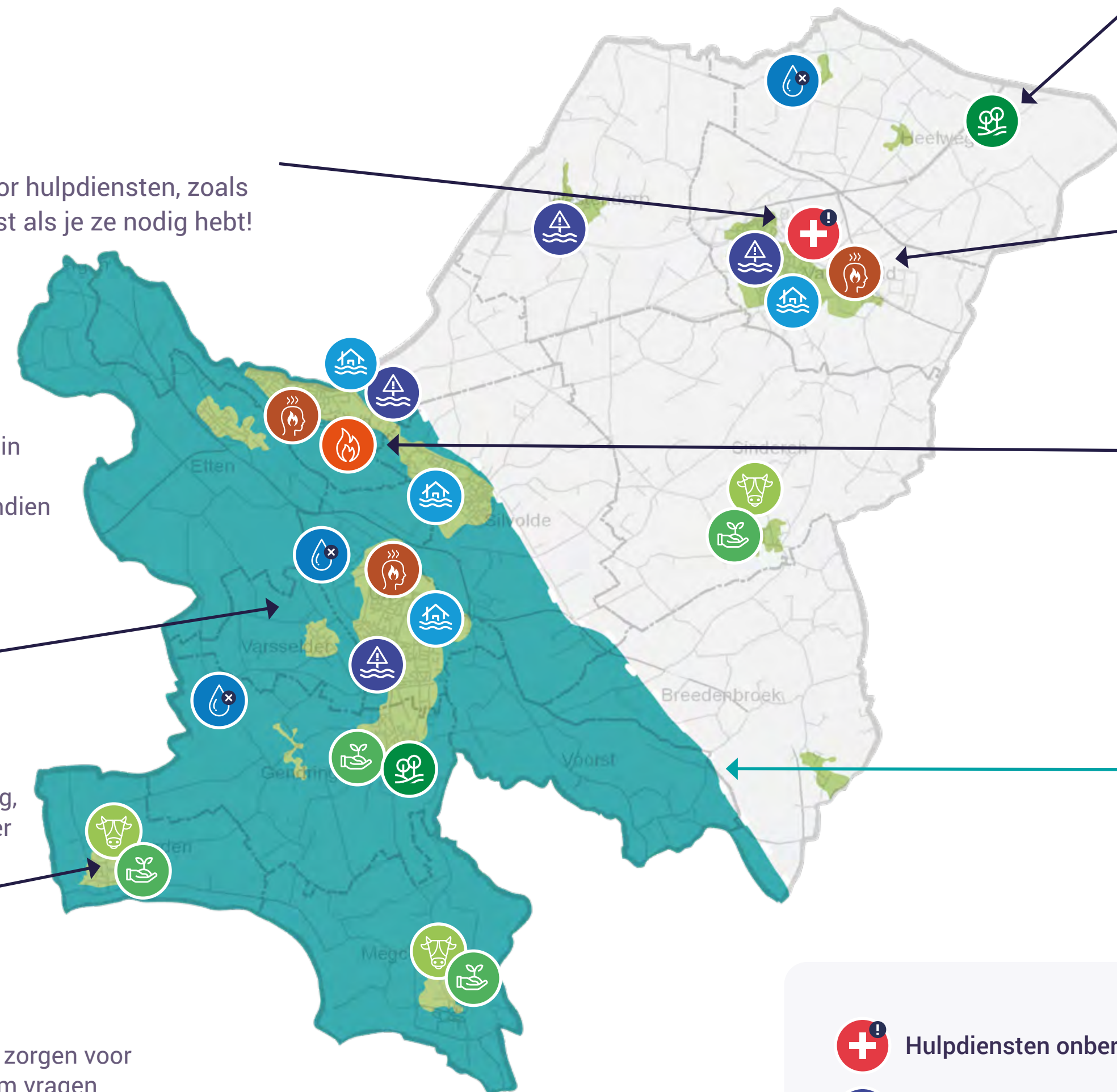
Waterkwaliteit verslechtert

Tijdens een hete, droge periode stroomt water minder goed door, vallen beken droog en warmt het water op. Dit is slecht voor waterkwaliteit en verhoogt risico op bijvoorbeeld blauwalg, stank en afname biodiversiteit. Op een warme zomerdag kan er dan niet gezwommen worden in het Slotermeer.



Landbouw onder druk

Het is goed boeren in Oude IJsselstreek. Droogvallende beken zorgen voor een verminderde wateraanvoer naar landbouwgronden. Daarom vragen droogte, hitte en extreme neerslag om nog verregaande innovatie en adaptatie om schade aan landbouw tegen te gaan.



Natuur en biodiversiteit onder druk

Ook natuur en biodiversiteit kunnen onder druk komen te staan door droogte, hitte en extreme neerslag. Anderzijds bieden natuurgebieden, meer groen en natuur in steden en het buitengebied juist de gewenste waterbuffers, verkoeling én opslag van CO2.



Hittestress in de kernen

Op plekken zonder schaduw, groen en water loopt de gevoelstemperatuur in de zomer flink op. Dit kan leiden tot afgelaste evenementen, gezondheidsklachten maar ook schade aan wegen, sporen of installaties.



Risico op natuurbranden

Langdurige droogte en aanhoudende hitte zorgen er voor dat de aanwezige natuur uitdroogt. Hierdoor neemt de kans op een natuurbrand toe. De aanwezigheid van voldoende water verkleint de kans.



Waterveiligheid onder druk

Door meer variatie in de rivierafvoer komt er meer druk op de dijken. Het buitengebied en de randen van veel woonkernen zijn kwetsbaar voor een overstroming. Als de primaire dijken het zouden begeven, dan loopt het blauw gearceerde gebied volgens de modellen onder. Alleen de oude dorpskernen van Gendringen, Megchelen, Eetten, Ulft en Silvolde blijven gespaard net als het buitengebied ten noordoosten van Silvolde en rondom Varsseveld.



Hulpdiensten onbereikbaar



Weg onbegaanbaar door water



Water in de huizen



Slechte waterkwaliteit



Veeteelt



Landbouw



Natuur



Hittestress



Natuurbrand

2.3. Werkwijze klimaatadaptatie gemeente Oude IJsselstreek

Het is fijn leven en werken in Oude IJsselstreek en dat willen we graag zo houden. De gemeente hanteert hiervoor het begrip Brede Welvaart, dat verder is uitgewerkt in de Toekomstvisie Oude IJsselstreek (2021) en – voor deze Klimaatagenda zeer relevant – de Visie op landschap, natuur en groene kernen (VLNGK, Oude IJsselstreek 2020). De maatregelen die we voorstellen in deze Klimaatagenda zijn gebaseerd op de richting die is geschetst in bovenstaande beleidsdocumenten, en geven hier voor een deel concreet invulling aan. De maatregelen rond klimaatadaptatie staan dus niet los van de ontwikkelrichting van de gemeente, maar versterken deze juist.

We weten uit metingen en voorspellingen dat de klimaatverandering snel gaat, en dat er aanzienlijke onzekerheden zijn. We kiezen daarom bewust voor robuuste oplossingen – dit zijn oplossingen die ook nog werken als de werkelijkheid iets anders uitpakt dan gedacht. Dit zijn vaak ook maatregelen die sowieso voordeel bieden doordat het bijvoorbeeld een mooiere leefomgeving oplevert.

We houden een reëel tempo aan, zodat het ook financieel en qua inzet haalbaar blijft. Maar ook zodat we opgedane ervaring (ook van anderen) kunnen toepassen.

Een belangrijk basisprincipe voor deze strategie is dat we klimaatadaptatie meekoppelen met andere ontwikkelingen. We werken integraal en samen met de bewoners en gebruikers. De keerzijde hiervan is dat we op sommige plekken pas aan de gang gaan als er andere ontwikkelingen op stapel staan. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het pas aanpassen van de openbare ruimte als een wijk sowieso toe is aan groot onderhoud. We zorgen dat in alle projecten en ontwikkelingen van de gemeente (ook die gestart worden vanuit een andere invalshoek) rekening wordt gehouden met het veranderende klimaat.

We zetten in op intensieve samenwerking met alle relevante partijen - mede-overheden, bedrijven en instellingen. Want in de aanpak van klimaatverandering heeft iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid. Bovendien hebben we de samenwerking met medeoverheden nodig om aanspraak te kunnen maken op subsidies voor klimaatadaptatie, zoals de Impulsregeling van het Rijk.



We zijn alert op nieuwe inzichten, bijvoorbeeld over hoe we om kunnen gaan met hitte, of droogte. We leren van aansprekende voorbeelden en maken gebruik van kennis en inzicht van onze partners.

Ondanks de inzet realiseren we ons dat de kans aanwezig is dat er calamiteiten op gaan treden de komende jaren. We kunnen niet alles voorkomen. We monitoren de voortgang van onze inspanningen. In Hoofdstuk 8 'Kentallen' is aangegeven hoe we dit willen gaan doen.



Als gemeente kunnen we in het werken aan klimaatadaptatie verschillende rollen nemen. Dit zijn:

- Als eigenaar van het openbare gebied en van maatschappelijk vastgoed kan de gemeente gebouwen en de buitenruimte klimaatbestendig gaan maken. Neerslag houden we zoveel mogelijk vast daar waar het valt (sponswerking). We zorgen voor hittebestendigheid door meer groen, meer schaduw en we gaan voor minder verharding. Zo vervult de gemeente ook een voorbeeldfunctie.
- Als regelgever kan de gemeente regels stellen, bijvoorbeeld over het verplicht klimaatbestendig bouwen.
- Als partner kan de gemeente haar expertise inzetten en zich verbinden aan initiatieven van bewoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en medeoverheden. Aan maatschappelijke initiatieven die er niet direct op gericht zijn, kan de gemeente proberen klimaatadaptatie te koppelen.
- Als initiator kan de gemeente het voortouw nemen bij nieuwe initiatieven met meerdere partijen zoals corporaties en waterschappen.
- Als co-financier kan de gemeente geld vrijmaken om initiatieven op gang te brengen en te houden. Dit doen we momenteel al met bijvoorbeeld de actie 'tegel eruit, plant erin' van Operatie Steenbreek. Deze actie is er op gericht om inwoners te stimuleren om meer regenwater in de eigen tuin te laten infiltreren.

In de volgende hoofdstukken beschrijven we hoe we deze verschillende rollen invulling geven.

2.4. Een visie die leunt op vijf pijlers

Om de benoemde klimaateffecten te ondervangen, en toe te werken naar een klimaatbestendige gemeente, hebben we vijf pijlers gedefinieerd die aansluiten bij de gemeentelijke werkprocessen. Met deze vijf pijlers formuleren we onze visie op klimaatadaptatie. In de volgende hoofdstukken beschrijven we per pijler welke specifieke knelpunten en opgaven we zien, en hoe we die concreet gaan aanpakken.



DE 5 PIJLERS

van Gemeente Oude IJsselstreek



1. Adaptief landelijk gebied

Het afwisselend gesloten en open landschap met kleine en grote wateren kenmerkt Oude IJsselstreek. De steeds drogere zomers bedreigen landbouw en natuur. We maken daarom werk van een klimaatbestendig landelijk gebied.



2. Woonkernen gezond en groen

In onze plattelandsgemeente wonen bijna 40.000 mensen, met name in de vijftien kernen. Het gezonde en aantrekkelijke woonklimaat willen we behouden en versterken.



3. Calamiteitenorganisatie

De vitale functies en het hoofdwegennetwerk moeten, omwille van onze veiligheid en gezondheid, tegen een stootje kunnen. En als er iets mis gaat, moeten we kunnen vertrouwen op een goede calamiteitenbeheersing.



4. Klimaatbestendig ontwikkelen

We ontwikkelen met het oog op de toekomst. Als we nu iets bouwen of herinrichten, houden we al rekening met het klimaat dat de wetenschap in 2050 verwacht.



5. Betrokken en actieve mensen

De mensen maken Oude IJsselstreek: iedereen is nodig om de gemeente toekomstbestendig te maken. En we zijn samen verantwoordelijk: gemeente, inwoners én ondernemers. Elkaar kunnen blijven ontmoeten en helpen via sociale netwerken is hiervoor essentieel.

3. Adaptief landelijk gebied

Watersysteem, natuur en landbouw transformeren we samen waar nodig.

3.1 Knelpunten en opgaven uit de klimaatatlas

De natuur en de landbouw hebben zich in de loop van de eeuwen optimaal aangepast op het klimaat dat hier heerste. In veel opzichten was het gematigde klimaat in Nederland – niet te nat en niet te droog, niet te warm en niet te koud – ideaal voor de landbouw. En waar het te nat was, hebben we gezorgd voor ontwatering en afwatering, zodat ook daar landbouw mogelijk werd. Nu het klimaat verandert, zal landbouw en de natuur, en de inrichting van ons landelijk gebied, mee moeten veranderen. We moeten leren omgaan met het nieuwe klimaat met nattere en drogere perioden.

Uit de klimaatatlas blijkt dat in onze gemeente zowel wateroverlast (bij heftige buien) als watertekort – bij langere droge perioden – wordt verwacht. Beide kunnen tot schade leiden, maar uit de klimaatdialogen blijkt dat met name de droogte als problematisch wordt ervaren.

Grote delen van gemeente Oude IJsselstreek zijn kwetsbaar voor droogte. Dat komt door de ligging en de bodemopbouw; als het langere tijd niet regent, zijn planten afhankelijk van de aanvoer van oppervlaktewater of grondwater. Maar vaak is de aanvoer van oppervlaktewater niet mogelijk, en het grondwater zakt zowel in de klei- als zandgebieden te diep weg. Dit probleem wordt verergerd doordat ons watersysteem primair is ingericht op het afvoeren van water: zelfs in droge perioden, als het grondwater diep staat, voeren we regenwater af naar de beken en rivieren. De grondwaterstanden blijven daardoor veel te lang te laag; we gebruiken het regenwater onvoldoende om een volgende droge periode beter door te komen.



Laagstaand water door langdurige droogte bij Engbergen

De droogte kan leiden tot allerlei problemen: mislukkende oogsten, aantasting van de natuur, droogvallende beken met als gevolg stankoverlast en aantasting van de waternatuur, risico op natuurbranden, slechte waterkwaliteit in zwemplassen waardoor hier geen verkoeling kan worden gezocht, en uiteindelijk mogelijk ook tot problemen met het winnen van drinkwater uit de bodem.

Misschien paradoxaal, maar tegelijkertijd met de toename van risico op droogte kan ook meer wateroverlast optreden. Het gaat dan met name om (grootschalige) plasvorming bij langdurige of heftige regenval. Ook dit kan tot schade leiden, bijvoorbeeld doordat gewas te lang onder water staat, of door schade aan infrastructuur of bebouwing.



3.2. Onze ambities

Dit zijn onze ambities voor een adaptief landelijk gebied:

- Schade aan landbouwgewassen en natuur blijft bij droogte beperkt
- Schade aan flora en fauna door droogte blijft beperkt door het verbeteren van groei- en leefomstandigheden
- Open water en grondwater blijven van voldoende kwaliteit bij droogte
- Zowel mens als dier kan verkoeling zoeken in (open) landelijk gebied en zwemplassen bij hitte
- Schade door wateroverlast blijft in het landelijk gebied beperkt

3.3. Onze aanpak

Nederland is van oudsher goed in het voorkomen van wateroverlast. Ons watersysteem is hier zeer effectief voor ingericht, met een fijnmazig systeem van greppels, sloten, drainage, riolering, watergangen en uiteindelijk de beken en rivieren. Klimaatverandering dwingt ons hier opnieuw naar te kijken; het systeem blijkt in onze regio enerzijds te goed te zijn in het afvoeren van regenwater, waardoor droogte op de loer ligt, en anderzijds is het niet berekend op de piekbuien die we voor de toekomst verwachten. Als we overlast en schade willen voorkomen, zullen we het watersysteem opnieuw moeten uitvinden. Hiervoor zijn allerlei mogelijkheden.

Droogte kan worden voorkomen door het aanvullen van het grondwater met regenwater, de aanvoer van water van elders, of het verminderen van water verbruik – in onderstaande tekening staat een inschatting van de effectiviteit van de verschillende mogelijkheden. Niet elke oplossing kan overal, en de ene oplossing is veel effectiever dan de andere. Door de drie droge jaren – 2018 – 2019 – 2020 staat droogte steeds meer in de belangstelling, en onder andere in de Aanpak Droogte Achterhoek worden mogelijke oplossingsrichtingen onderzocht. De kennis is beschikbaar (bijvoorbeeld: aanpak droogte in de Achterhoek, programmaplan 2020-2021). Ook voor de aanpak van wateroverlast zijn allerlei oplossingen denkbaar, zoals bijvoorbeeld de aanleg van retentievoorzieningen.

Voor de gemeente Oude IJsselstreek ligt de grote uitdaging erin de aanpak van droogte en wateroverlast te combineren met andere ontwikkelingen in het landelijk gebied, zoals de opgaven rond landbouw en andere bedrijvigheid, biodiversiteit, natuur, landschap, energietransitie, recreatie en toerisme. Met een integrale gebiedsgerichte manier van werken is al veel ervaring in bijvoorbeeld gebiedsontwikkeling Engbergen, en natuurontwikkelingsproject Vennebulten-Zwarte Veen dat nu in uitvoering gaat. In voorbereiding is nu de integrale gebiedsontwikkeling van de landgoederenzone langs de Oude IJssel - vanaf de grens bij Wasserburg Anholt, Huis Landfort, Haus Hardenberg, landgoed Engbergen, landgoed Wisch en landgoed Kemenade. In deze gebiedsaanpak gaat een lange termijn ontwikkelingsperspectief op landbouw, natuur, recreatie, toerisme, wonen en bedrijvigheid samen met aandacht voor klimaatadaptatie (droog én nat).

Ook buiten de genoemde gebieden zien we, zonder volledig te zijn, voor de toekomst nog gebieden waar opgaven samen komen. Bijvoorbeeld in het gebied rond Netterden (ook genoemd in de Toekomstvisie Oude IJsselstreek) en verder wellicht in de omgeving van Idink/Nibbelink - een kerngebied uit zowel de Beleidsnotitie Recreatie en Toerisme, als de Visie Natuur, Landschap en Groene Kernen.

Daarnaast zetten we onze contactambtenaar agrarische bedrijven in om met agrarische bedrijven in gesprek te gaan over de klimaatadaptatie. Hierbij sluiten we aan op projecten van waterschap en provincie, zoals de droogteaanpak. In onze gemeente kan het dan gaan over het voorkomen van droogval in het bekensysteem van de Boven-Slinge en de Keizersbeek. De droogteaanpak kan zowel de ecologie van het beekstelsysteem ten goede komen, als droogteschade aan gewassen voorkomen.



Fragment uit verslag droogteworkshops Partners Aanpak Droogte Achterhoek

3.4. Uitvoeringsagenda

In de onderstaande tabel staan de maatregelen samengevat die we voor ogen hebben voor 'Adaptief Landelijk gebied'.

Tabel 1 Uitvoeringsagenda voor het adaptief landelijk gebied



	Maatregel	Uitvoering onder beleid	Partners	Rol gemeente	Type	Planning
1	Integrale gebiedsuitwerking landgoederenzone Oude IJsselstreek	Gebiedsuitwerkingen	Partners Droogteaanpak Achterhoek	Initiator en partner	project	2022-....
2	Verkennen mogelijkheden klimaatadaptatie in integrale gebiedsaanpak Netterden en Idink/Nibbelink	Gebiedsuitwerkingen	Waterschap, Provincie, gebiedspartners	Initiator	project	2022-....
3	Inzet contactambtenaar agrarische bedrijven verkennen mogelijkheden aansluiten projecten WRIJ en provincie	Economie	Waterschap	Initiator en partner	afstemmen	continu

4. Woonkernen gezond en groen

De bestaande woonkernen transformeren we samen waar nodig.



4.1. Knelpunten en opgaven uit de klimaatatlas

De berekeningen voorspellen dat in alle kernen in de gemeente een aantal wegen en woningen of bedrijven onderlopen bij een stevige 'klimaatbui' van 70 millimeter in 1 uur. Dit leidt in de woningen of bedrijven tot schade. De wateroverlast leidt ertoe dat enkele wegen tijdelijk onbegaanbaar zijn, ook voor hulpdiensten zoals brandweer, politie, ambulances en netwerkbeheerders. Overstorten van de riolering treden in werking en zorgen voor vuil water aanvoer naar oppervlaktewater, en daardoor sterfte van vissen en stankoverlast.

Op plekken zonder schaduw, groen en water -denk bijvoorbeeld aan parkeerplaatsen of bedrijventerreinen - loopt de gevoelstemperatuur in de zomer flink op. Dit heeft een negatieve impact op de aantrekkelijkheid van winkelcentra en daarmee op de lokale economie. En het kan leiden tot gezondheidsklachten en zelfs sterfte bij oudere en kwetsbare bewoners.

De kwaliteit van openbaar groen en tuinen verslechtert door de droogte.

4.2. Onze ambities

Bij weersextremen is enige vorm van overlast niet uit te sluiten. Zo zal er bij een 'klimaatbui' altijd plasvorming optreden, en zullen bewoners bij een extreme hittegolf hittestress ervaren. Onze ambities voor gezonde en groene woonkernen zijn erop gericht om onveilige situaties te voorkomen en de leefbaarheid in de kernen te vergroten:

- We zorgen dat er bij een 'klimaatbui' van 70 millimeter in één uur geen onveilige situaties of schade ontstaan
- We streven naar ecologisch gezonde waterlopen zonder stank
- We streven ernaar onze bewoners verkoeling in gezond zwemwater aan te kunnen bieden
- We voorkomen hittestress voor zover dat in onze mogelijkheden ligt
- We zorgen dat de schade aan openbaar groen bij droogte zo beperkt mogelijk blijft

4.3. Onze aanpak

We stellen per kern een klimaatadaptatieplan op waarin we onderzoeken welke maatregelen we kunnen nemen om wateroverlast, droogte en hittestress te voorkomen (zie ook Hoofdstuk 8 'Kentallen'). Hierbij gaan we verder met de aanpak uit de Visie landschap, natuur en groene kernen Oude IJsselstreek (VLNGK), en verifiëren we de resultaten uit de Klimaatatlas met veldopnames, metingen en nauwkeurige berekeningen.

We zetten maximaal in op het afkoppelen van regenwater van de riolering en het infiltreren van regenwater in de bodem. Hiermee voorkomen we overstorten en wateroverlast, voorkomen we droogte en besparen op drinkwatergebruik voor het sproeien van tuinen en openbaar groen.

Tegelijkertijd gaan we aan de slag op een aantal locaties waar al in het verleden sprake was van water op straat. Voor deze gebieden (in Varsseveld, Terborg, Ulft en Silvolde) stellen we de komende periode een klimaatadaptatieplan op waarbij 'vergroenen' en 'onttegenen' een grote rol kan spelen.

Daarnaast zorgen we in alle kernen dat als ergens de schop in de grond gaat, de groenstructuur zo wordt aangepast dat de infiltratie- en bergingscapaciteit vergroot wordt.

In droge en hete perioden is groen belangrijk voor de leefbaarheid. Maar juist dan is veel vegetatie kwetsbaar voor droogteschade. We voorkomen droogteschade zoveel mogelijk door:

- > In natte perioden regenwater in de bodem te infiltreren en ook bewoners hiertoe te stimuleren.
- > Droogtebestendig groen aan te planten. We maken hiervoor gebruik van nieuwe inzichten uit onder andere de studie die door de provincie is geïnitieerd.

Droogval van oppervlaktewater in droge zomers is in deze regio niet te voorkomen. Overlast door stank door stilstaand water wel. Ingezet wordt op het voorkomen van overstorten uit gemengd rioleringsstelsel bij piekbuien. Het regenwater wordt in de bodem geïnfiltreerd of rechtstreeks op het oppervlaktewater geloosd. Daarnaast wordt gewerkt aan het verbeteren van de (ecologische) kwaliteit van het oppervlaktewater, door betere inrichting en het verwijderen van obstakels zoals



stuwen. Hierdoor kunnen vissen bij terugtrekkend water meetrokken naar de grote rivieren, en wordt sterfte voorkomen. Hiervoor wordt samenwerking gezocht met Waterschap Rijn en IJssel.

Hittestress is voor Nederland nieuw. We weten nog niet goed hoe we hiermee om willen en kunnen gaan, met name waar het gaat om het beschermen van oude en kwetsbare bewoners. Wel starten we de komende periode samen met lokale partners (zoals Wonion) projecten, die we met de provincie en andere gemeenten in de Achterhoek evalueren.

Ook gaan we samenwerken met instellingen met kwetsbare groepen in het vergroenen van hun gebouwen tijdens nieuwbouw of herontwikkeling (bijvoorbeeld in Gendringen en Ulft, Klaprooshof) en het vergroenen van overige zorglocaties (GGNET Terborg, Verzorgingstehuizen Ulft en Varsseveld, Huisartsenpraktijk Gendringen).

Daarnaast starten we direct met het meekoppelen van hittepreventie in lopende plannen of projecten, zeker in verblijfsgebieden zoals de centra of wandelroutes. Hoe de preventie tegen hittestress er precies uit ziet in een bepaalde situatie, wordt bepaald in overleg met de bewoners en gebruikers en in afstemming met de andere eisen, maar schaduw door bomen zal een belangrijk onderdeel hiervan vormen.

4.4. Uitvoeringsagenda

In de onderstaande tabel staan de maatregelen samengevat die we voor ogen hebben voor 'Woonkernen gezond en groen'.

Tabel 2 Uitvoeringsagenda voor 'Woonkernen gezond en groen'.

	Maatregel	Uitvoering onder beleid	Partners	Rol gemeente	Type	Planning
1	Opstellen klimaatadaptatieplan per kern	vGRP/stedelijk waterplan		zelf doen	project	2022-2023
2	Terugdringen wateroverlast op diverse kwetsbaarste locaties	vGRP/stedelijk waterplan		zelf doen	project	Divers
3	Ontwikkelen visie op 'het rioolsysteem van de toekomst'	vGRP/stedelijk waterplan	DPRA Achterhoek+	zelf doen	afstemmen	2022-2023
4	Aanpassen van handboek Openbare Ruimte (LIOR)	Klimaatagenda/ beheer openbare ruimte		Regelgever	project	2022-2023
5	Saneren van overstorten voor een betere waterkwaliteit	vGRP/stedelijk waterplan		zelf doen	continu	Divers
6	Onderzoek naar waterberging op grote dakoppervlakken, in combinatie met andere functies zoals zonnepanelen	vGRP/stedelijk waterplan		zelf doen	project	2022-2023
7	Agenderen kwaliteitsverbetering oppervlaktewater	Klimaatagenda	DPRA Achterhoek +, Waterschap	initiator/ partner	project	Start 2022
8	Agenderen zwemwaterkwaliteit bij waterschap en provincie: onderzoek naar oplossingsrichtingen	Klimaatagenda		initiator/ partner	afstemmen	Start 2022
9	Pilot terugdringen hittestress complex De Bongerd	Klimaatagenda	Wonion	partner	afstemmen	2021-2023
10	Terugdringen hittestress openbaar gebied op diverse kwetsbare locaties	VLNGK/Projectplan groene centra	Bewoners en bedrijven	zelf doen	project	Divers
11	Participeren en initiëren project hittestress iswm provincie	Klimaatagenda	provincie	partner	afstemmen	2024-2025
12	Faciliteren van samenwerking in het vergroenen van verzorgingstehuizen tijdens nieuwbouw/ ontwikkeling	Klimaatagenda/bouw- en woningtoezicht	instellingen	partner	continu	Divers
13	Vergroenen bestaande zorglocaties	Klimaatagenda/bouw- en woningtoezicht	instellingen	partner	continu	Divers
14	Faciliteren vergroenen winkelgebieden door uitnodiging tot initiatieven	Ontwikkelingskader detailhandel	bedrijven	partner/ initiator	continu	Divers
15	In projecten aandacht besteden aan droogtebestendig gemeentelijk groen.	VLNGK		zelf doen	continu	Divers

5. Calamiteitenorganisatie

Onze infrastructuur is op orde, en we kunnen leunen op een goede calamiteitenorganisatie.

5.1. Knelpunten en opgaven uit de klimaatatlas

Een waterrobuuste en klimaatbestendige inrichting kan de schade en overlast door extreme weersituaties beperken, maar nooit helemaal voorkomen. Uit de Klimaatatlas blijkt dat in gemeente Oude IJsselstreek verschillende calamiteiten als gevolg van extreem weer kunnen optreden.

Ten eerste is er een risico (hoewel klein) op overstromingen. Door meer variatie in de rivierafvoer komt er meer druk op de Rijndijken. Het buitengebied en de randen van veel woonkernen zijn kwetsbaar voor een overstroming. Als de dijken van de Rijn het zouden begeven, dan loopt het blauw gearceerde gebied volgens de modellen onder. Alleen de oude dorpskernen van Gendringen, Megchelen, Etten, Ulft en Silvolde blijven gespaard net als het buitengebied ten noordoosten van Silvolde en rondom Varsseveld.

Zware regenval kan wegen tijdelijk onbegaanbaar maken voor hulpdiensten, zoals brandweer, politie, ambulances en netwerkbeheerders.

Ook hitte kan leiden tot calamiteiten. Op plekken zonder schaduw, groen en water loopt de gevoelstemperatuur in de zomer flink op. Dit kan leiden tot afgelaste evenementen, gezondheidsklachten maar ook schade aan wegen, sporen of installaties. Langdurige droogte en aanhoudende hitte zorgen er ook voor dat de aanwezige natuur uitdroogt. Hierdoor neemt de kans op een natuurbrand toe.

5.2. Onze ambities

Dit zijn onze ambities op het gebied calamiteitenorganisatie en een robuuste, vitale infrastructuur.

- Hoofdroutes blijven toegankelijk bij hevige neerslag
- Nooddiensten blijven bereikbaar voor calamiteitenverkeer bij hevige neerslag en overstroming
- Overige wegen zijn binnen een uur weer toegankelijk voor calamiteitenverkeer bij hevige neerslag en overstroming
- Vitale en kwetsbare functies ondervinden geen schade of uitval bij hevige neerslag en bij een overstroming
- Essentiële routes voor calamiteitenverkeer blijven begaanbaar bij een overstroming
- Gevolgen voor bereikbaarheid hoofdontsluitingswegen bij een natuurbrand (door droogte) blijven beperkt
- Mensen zijn zich bewust van de risico's en hoe te handelen bij een calamiteit bij een overstroming
- We zorgen voor calamiteitenplannen voor hitte, wateroverlast en overstromingen, en zorgen dat deze bekend zijn bij de bewoners
- We sturen er op aan dat het risico van bosbranden als gevolg van droogte niet toeneemt

5.3. Onze aanpak

De gemeente wil zich beter voorbereiden op calamiteiten die veroorzaakt worden door wateroverlast, droogte, hitte, en overstroming. Noodvoorzieningen en snel herstel van vitale en kwetsbare infrastructuur krijgen daarbij speciale aandacht. De gemeente is vaak niet de hoofdverantwoordelijke, en werkt hierin daarom samen met onder andere de Veiligheidsregio, GGD, Waterschap en Rijk en instanties die de vitale netwerken beheren zoals Vitens, Liander, KPN en de provincie voor de provinciale wegen.

Als gemeente zorgen we dat de kwetsbare vitale functies op lokaal niveau bekend zijn. We doen onderzoek naar de kwetsbaarheid van installaties van de riolering, en we onderzoeken welke wegen onbegaanbaar zijn bij een bui > 70 millimeter in een uur.

We houden samen met de DPRA Achterhoek+ contact met de Veiligheidsregio en de adviseurs openbare veiligheid om de crisisbeheersing bij klimaatextremen op de agenda te houden. Daarin zorgen we ook voor betere borging van de adviesrol van de Veiligheidsregio bij gebiedsontwikkeling, stadvernieuwing en vergunningverlening.

Voor neerslaggebeurtenissen met meer dan 70 millimeter in een uur -die tot schade en/of onveilige situaties kunnen leiden, stellen we samen met andere gemeenten in de DPRA Achterhoek+ een gezamenlijk calamiteitenplan op.

Samen met DPRA Achterhoek+, GGD en provincie stellen we een Plan van Aanpak Hitte op als kapstok met voorstellen voor gemeentelijk beleid. We betrekken daar de woningcorporaties en zorginstellingen bij.

We zorgen dat onze inwoners weten wat te doen bij calamiteiten en checken dat via ons bewonerspanel.



Als gemeente zorgen we dat de kwetsbare vitale functies op lokaal niveau bekend zijn.

5.4. Uitvoeringsagenda

In de onderstaande tabel staan de maatregelen samengevat die we voor ogen hebben voor 'Calamiteitenorganisatie'.

Tabel 3 Uitvoeringsagenda voor 'Robuuste vitale infrastructuur en calamiteitenorganisatie'.

	Maatregel	Uitvoering onder beleid	Partners	Rol gemeente	Type	Planning
1	Inventarisatie kwetsbare vitale functies op lokaal niveau	Klimaatagenda		zelf doen	project	2022-2023
2	Onderzoek kwetsbaarheid installaties, gemaalkelders en drukriolering bij weerextremen	vGRP/stedelijk waterplan		zelf doen	project	2022-2023
3	Onderzoek welke wegen langer dan 1 uur onbegaandbaar zijn bij een bui van 70 mm in een uur	vGRP/stedelijk waterplan		zelf doen	project	2022-2023
4	Meekoppelen: in groot onderhoud toewerken naar een robuust gemeentelijk wegennetwerk met focus op buurten met ouderen	vGRP/stedelijk waterplan		zelf doen	continu	Divers
5	Beter borgen adviesrol van de Veiligheidsregio bij gebiedsontwikkeling, stadvernieuwing en vergunningverlening	Klimaatagenda	DPRA Achterhoek+, veiligheidsregio	partner	afstemmen	Continu
6	Focus houden op crisisbeheersing bij klimaatextremen veiligheidsregio	Klimaatagenda	DPRA Achterhoek+, veiligheidsregio	partner	continu	Continu
7	Plan van aanpak hitte iswm provincie en DPRA Achterhoek+	Klimaatagenda	Provincie, DPRA Achterhoek +	partner	project	2024-2025
8	Versterken bewustwording en handelingsperspectief van risico's bij weerextremen bij particulieren, zoals bedrijven en bewoners	Klimaatagenda	DPRA Achterhoek+, Veiligheidsregio	partner	continu	continu

6. Klimaatbestendig ontwikkelen

Alle nieuwbouw en herinrichtingen doen we klimaatbestendig

6.1. Knelpunten en opgaven uit de klimaatatlas

Verspreid over de gemeente, en afhankelijk van de huidige inrichting, bestaan op dit moment risico's op wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen. Daar moeten we bij nieuwe ontwikkelingen goed op inspelen, zodat we geen nieuwe klimaatknelpunten creëren.

6.2. Onze ambities

We stellen de volgende ambities:

- We realiseren nieuwbouw en herinrichtingen alleen nog maar klimaatbestendig
- Bij alle (nieuwe) ruimtelijke projecten waarbij de gemeente betrokken is wordt klimaatadaptatie standaard meegenomen



6.3. Onze aanpak

De grootste winst in de klimaatbestendige inrichting van de gemeente is te halen door alle komende ontwikkelingen klimaatbestendig uit te voeren. Meekoppelen dus. De komende periode spelen grote ruimtelijke opgaven zoals nieuwbouwopgaven, groot onderhoud aan openbare ruimte of gebouwen, de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie. De inzet is om bij alle ruimtelijke ontwikkelingen de kansen voor een klimaatbestendige inrichting te benutten en dus zo efficiënt mogelijk te werken aan een klimaatbestendige gemeente.

Hierbij starten we aan de basis, door in het ruimtelijk beleid (toekomstvisie, structuurvisie, gebiedsvisie, en straks de omgevingsvisie en -plan) klimaatadaptatie als leidend principe op te nemen, en dit ook verder concreet te maken in het groenbeleid en het gemeentelijke rioleringsplan of waterplan. Hierin nemen we ook kennis en inzichten van het waterschap mee, uit het waterbeheerplan.

Als een project gestart wordt, is het cruciaal al in de initiatieffase van het project te definiëren welke ambities gehanteerd worden voor een klimaatbestendige inrichting. We besteden daarom al in de startnotitie, of het programma van eisen aandacht aan klimaatadaptatie. Hierbij kijken we niet alleen naar het projectgebied zelf, maar ook of er in de omgeving opgaven liggen die we kunnen oplossen in dit project, of juist kansen die een oplossing bieden voor problemen in het projectgebied. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het infiltreren van water buiten een woonwijk, in een gebied waar verdroging juist een probleem is. We betrekken het waterschap hierbij door middel van de watertoets. De watertoets is een formele procedure waarin het waterschap advies geeft over de waterhuishoudkundige inrichting van een te ontwikkelen gebied, en de ontwikkelaar verantwoording aflegt over de inrichting via de waterparagraaf.

Klimaatadaptatie nemen we standaard mee in uitvoeringsprojecten/beheer openbare ruimte. In het nieuwe gemeentelijk rioleringsprogramma (vGRP) nemen we op dat we bij elke rioolvervanging het regenwater infiltreren in de bodem of afvoeren naar het oppervlaktewater, om droogte, wateroverlast en overstorten te voorkomen.



Bij de ontwerpfase zorgen we door de inzet van onze eigen vakspecialisten, en de deskundigen van het waterschap (via de watertoets) de ambities concreet worden gemaakt, specifiek voor dit gebied. We kijken hierin niet alleen naar de openbare ruimte, maar ook naar wat bedrijven, particulieren en andere stakeholders, zoals woningbouwverenigingen kunnen doen. Samenwerken is hierin cruciaal. Denk hierbij aan een berging en infiltreren van regenwater, of maatregelen om hitte tegen te gaan, op particulier terrein, bij woningen of bedrijven.

Rol gemeente:

- Als initiator neemt de gemeente het voortouw bij nieuwe initiatieven met meerdere partijen zoals corporaties en waterschappen.
- Als regelgever stelt de gemeente regels om klimaatadaptatie te borgen. Bijvoorbeeld over het opvangen van hemelwater of het verplicht klimaatbestendig bouwen van nieuwe panden.
- Als eigenaar en beheerder van wegen, riolering en groen zorgen we dat bij alle ontwikkelingen klimaatadaptatie standaard wordt meegenomen.

6.4. Uitvoeringsagenda

In de onderstaande tabel staan de maatregelen samengevat die we voor ogen hebben voor 'Klimaatbestendig ontwikkelen'.

Tabel 4 Uitvoeringsagenda voor 'Klimaatbestendig ontwikkelen'.



	Maatregel	Uitvoering onder beleid	Partners	Rol gemeente	Type	Planning
1	Borgen klimaatbestendige ontwikkeling in ruimtelijk beleid	Ruimtelijke ordening	Waterschap, provincie	Regelgever	continu	Divers
2	Stimuleren klimaatproof ontwikkelen door meegeven klimaatparagraaf bij nieuwe ontwikkelingen en revitalisaties	Team Ruimtelijke Ordening	Waterschap	Regelgever	project	Divers
3	Interne bewustwording vergroten	Klimaatagenda		zelf doen	continu	Continu
4	Samen met het waterschap breiden we de watertoets uit naar een water- en klimaattoets	Klimaatagenda	DPRA Achterhoek +, Waterschap	partner	project	2022-2023

7. Betrokken en actieve mensen

We maken mensen bewust en stimuleren klimaatbestendig gedrag.

7.1. Knelpunten en opgaven

Klimaatverandering en de noodzaak tot aanpassen aan het nieuwe klimaat is veel in het nieuws. We verwachten dan ook dat bewoners veel vragen hebben, bijvoorbeeld over risico's die ze lopen in onze gemeente, over wat de gemeente doet om risico's door klimaatverandering aan te pakken, of over wat zij zelf kunnen doen.

7.2. Onze ambitie

We hebben de volgende ambities geformuleerd:

- Mensen zijn zich bewust van de effecten van wateroverlast, hitte en droogte op hun leefomgeving.
- Mensen hebben kennis van welke maatregelen zij zelf kunnen nemen om risico's op wateroverlast, hittestress en droogte tegen te gaan
- Mensen zijn in staat om hun eigen perceel klimaatbestendig in te richten, en doen dat ook
- Mensen zijn zich bewust van de risico's en hoe te handelen bij een calamiteit bij een overstroming
- Bewoners, bedrijven en instellingen weten de gemeente te vinden met vragen rond klimaatadaptatie en hebben inzicht in hoe de gemeente/ overheid werkt aan klimaatadaptatie
- Doordat bewoners weten wat er speelt, ontstaat draagvlak voor maatregelen
- Doordat bewoners weten wat er speelt, ontstaat gedragsverandering

7.3. Onze aanpak

Er komt steeds meer informatie beschikbaar over klimaatverandering, en de gevolgen die dat kan hebben. Bijvoorbeeld via de Klimateffectatlas, en via bijvoorbeeld de plannen die per kern gemaakt gaan worden voor water en groen. Hierdoor wordt het ook steeds duidelijker wat de gemeente gaat doen, en wat we van de bewoners vragen zelf te doen. Zoals bijvoorbeeld het afkoppelen van regenwater van de riolering, en het infiltreren van dit water in de bodem. We betrekken de bewoners bij deze informatie, onder andere door acties samen met Stichting Steenbreek.

In de communicatie naar de bewoners leggen we de verbinding met andere duurzaamheidsthema's, zoals gasloze wijken of biodiversiteit, of het belang van een prettige groene woonomgeving, die ook nog beter bestand is tegen hitte.

In de communicatie rond calamiteiten werken we, net als nu, samen met de GGD en de Veiligheidsregio.

Rol gemeente:

- Als partner zet de gemeente haar expertise in en verbindt zich aan initiatieven van bewoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en medeoverheden. Aan maatschappelijke initiatieven die er niet direct op gericht zijn, kan de gemeente proberen klimaatadaptatie te koppelen.
- Als co-financier maakt de gemeente geld vrij om initiatieven op gang te brengen en te houden.

7.4. Uitvoeringsagenda

In de onderstaande tabel staan de maatregelen samengevat die we voor ogen hebben voor 'Betrokken en actieve mensen'.

Tabel 5 Uitvoeringsagenda voor 'Betrokken en actieve mensen'



	Maatregel	Uitvoering onder beleid	Partners	Rol gemeente	Type	Planning
1	Opstellen bewustwordingscampagne klimaatadaptatie onder inwoners	Klimaatagenda	DPRA Achterhoek +	zelf doen	project	2022-2023
2	Subsidiereregeling voor bewoners voor afkoppelen van tuinen en daken	Klimaatagenda	bewoners/ bedrijven	regelgever/ financier	continu	Continu
3	Meedoen met Operatie Steenbreek	Klimaatagenda	St. Steenbreek/ bewoners	Partner/ financier	projecten	Continu
4	Uitdelen van bomen aan inwoners vanuit Actieplan Bomen erbij in Oude IJsselstreek	Raadsmotie/VLNGK	bewoners/ bedrijven	initiator	continu	project
5	We verbeteren en vullen www.weetvanwater.nl aan met goede voorbeelden en actuele boodschappen	Klimaatagenda	DPRA Achterhoek+	partner	continu	2022-2023

8. Kentallen

Met de maatregelen in voorgaande hoofdstukken zetten we in op een klimaatbestendig Oude IJsselstreek. Met fysieke maatregelen in de buitenruimte, gaan we de negatieve effecten van droogte, wateroverlast en hittestress tegen. We streven naar meer (en ander) groen, meer koele plekken, minder verharding, meer sponswerking en een betere kwaliteit van het oppervlaktewater. En we zorgen voor betere communicatie over eigen mogelijkheden en calamiteiten, zodat mensen weten wat ze zelf kunnen doen.

De kwalitatieve opgaven zijn daarmee duidelijk in beeld, maar kunnen we deze ook kwantitatief maken? Of anders gezegd; wanneer is het goed genoeg? We hebben op een aantal cruciale punten onderstaande kentallen geformuleerd, die we kunnen meten en waarop we de voortgang kunnen rapporteren. Deze kentallen helpen ons om het gesprek aan te gaan over de wenselijkheid van maatregelen, en om te kunnen vergelijken met bijvoorbeeld omliggende gemeenten of gebieden verder weg.

We zullen periodiek moeten evalueren of we de kentallen werkbaar en haalbaar zijn, of aangevuld moeten worden, en of het effect van de bijbehorende maatregelen genoeg is, of dat bijsturen nodig is.

Kentallen

- Neerslag: Geen schade in panden bij neerslaggebeurtenissen van minder dan 70 millimeter in één uur.
- Droogte en neerslag: We stimuleren afkoppelen regenwater van de riolering en volgen voortgang.
- Droogte: Maximaal infiltreren van regenwater wordt de norm. Afvoeren van regenwater mag alleen indien onderbouwd.
- Groen en koelte: we hanteren de [3-30-300 regel](#) voor groen: Vanuit elk huis zijn minstens drie bomen zichtbaar, elke wijk kent 30% boombedekking, en vanuit elk huis is er binnen een afstand van 300 meter een koele verblijfsplek of een park van minstens één hectare.
- Calamiteiten: We zorgen dat de kwetsbare functies en installaties bekend zijn
- Calamiteiten: We zorgen dat 100% van de bewoners weet wat te doen bij calamiteiten en checken dat via het bewonerspanel.
- We zorgen dat minstens 9 op de 10 bewoners weet wat klimaatverandering in onze gemeente betekent en weet wat ze er zelf aan kunnen doen, in hun wijk.
- Voor nieuwbouw en herontwikkelingen zijn er duidelijke eisen voor de berging/infiltratie van regenwater en de verbetering van de waterkwaliteit en biodiversiteit. Elke nieuwe ontwikkeling is een kans die gepakt moet worden.
- Belangrijke (toeristische) fietsroutes hebben genoeg koele pauzeplekken en schaduwbedekking. Deze streefwaarden moeten nog worden uitgewerkt.

9. Financiën

De genoemde maatregelen in de hoofdstukken 3 t/m 7, zullen gefinancierd worden vanuit projecten, via het Stedelijk Waterplan (of het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP)), en het uitvoeringsplan van het groenbeleid (VLNGK).

1. Projecten: integrale gebiedsuitwerkingen en nieuwbouw en renovatie

Wanneer de klimaatadaptatiemaatregelen onderdeel zijn van integrale projecten zoals gebiedsuitwerkingen, nieuwbouwprojecten of renovaties, worden de kosten daarvoor meegenomen in de projectbegroting. Hierin wordt de reguliere besluitvorming gevolgd.

2. Visie Landschap Natuur en Groene Kernen (het Groenbeleidsplan)

De maatregelen in de groene ruimte die niet zijn toe te rekenen aan het watersysteem, worden gefinancierd vanuit het VLNGL. Komende periode wordt hiervoor een financiële onderbouwing opgesteld en ter besluitvorming aangeboden aan de raad.

3. Stedelijk waterplan (vGRP)

De maatregelen aan riolering, het oppervlaktewater in bebouwd gebied en groene structuren die een functie hebben in het waterbeheer worden gefinancierd door middel van de rioolheffing. Dit betekent dat het vGRP wordt uitgebreid tot een Stedelijk Waterplan. Dit plan wordt de komende periode opgesteld en ter besluitvorming aangeboden aan de raad. Voor de coördinatie van de klimaatagenda wordt 1 fte gereserveerd. Er komt extra budget voor het betrekken van bewoners, boven op het budget wat nu al beschikbaar is.



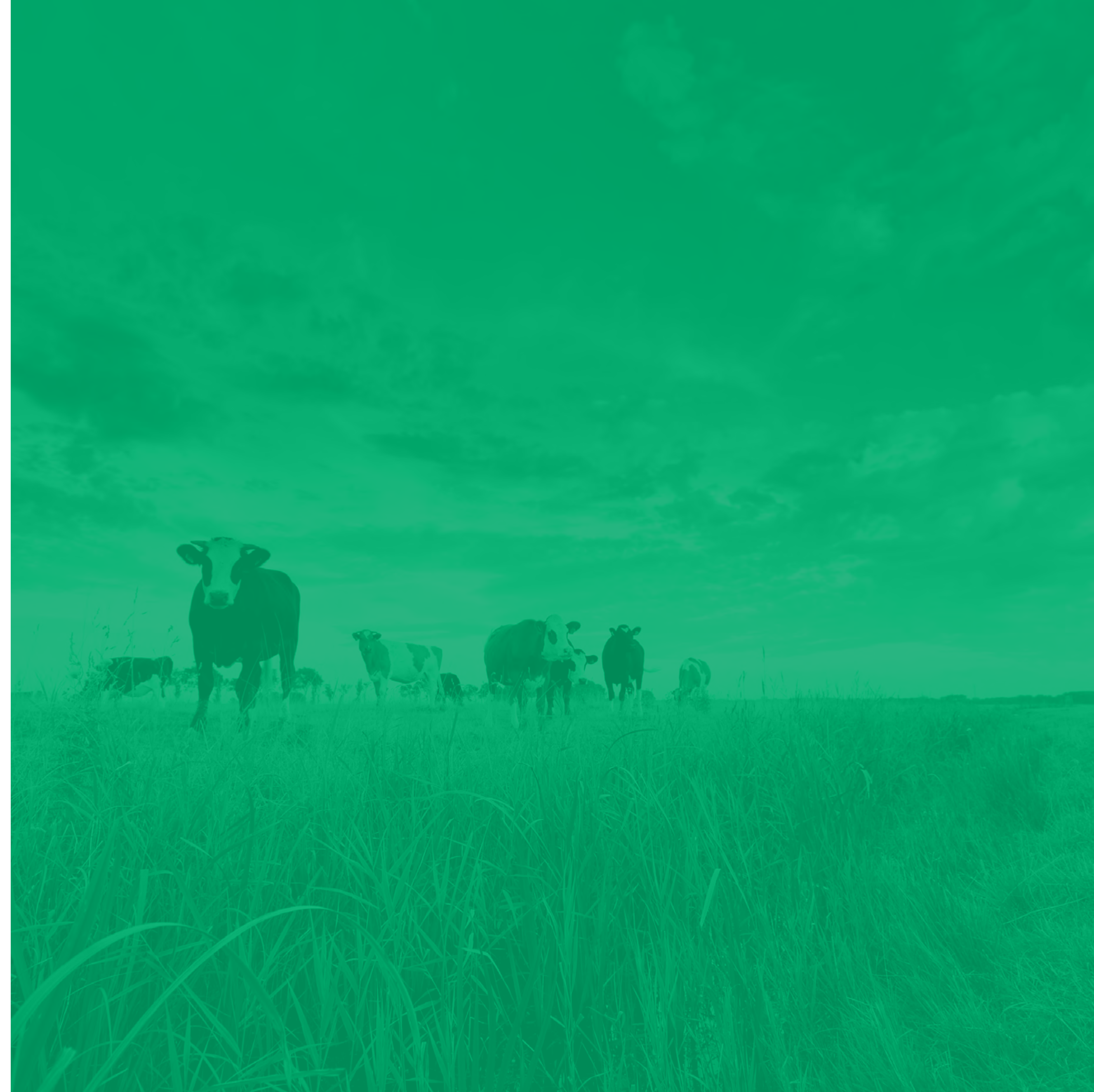
10. Hoe gaan we verder?

Zoals ook in het landelijk programma Delta Plan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) is benoemd, is deze klimaatagenda niet een afvinklijst die eenmalig doorlopen moet worden. De inzichten rond klimaatverandering, de gevolgen daarvoor voor onze gemeente, of maatregelen die nodig zijn, zijn daarvoor nog te sterk in verandering.

Daarom wordt na uiterlijk vijf jaar deze agenda opnieuw tegen het licht gehouden en worden nieuwe acties geformuleerd.

Inhoudelijk blijven we alert op nieuwe ontwikkelingen en nieuwe inzichten, we schromen niet de uitgangspunten aan te passen als we ervan overtuigd zijn dat dat moet. Dat is onvermijdelijk, gedeeltelijk omdat de mate waarin het klimaat verandert nog niet zeker is, maar ook omdat we met zijn allen nog steeds heel veel leren over hoe we om moeten gaan met deze veranderingen.

We houden u op de hoogte!



I. Begrippenlijst

Begrip	Omschrijving
Bewustwordingscampagne	Een strategische campagne om burgers bewust te maken van een bepaald probleem. In de context van klimaatadaptatie betekent dit een bewustmaken van de risico's van een veranderend klimaat en wat daar aan gedaan kan worden.
Biodiversiteit	Graad van verscheidenheid aan levensvormen binnen een gegeven ecosysteem, bioom, geografisch gebied of de gehele planeet.
Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)	Het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie is een gezamenlijk plan van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk om Nederland klimaatbestendig en waterrobuust in te richten. Het Deltaplan versnelt en intensiveert de aanpak van wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen.
Hittestress	Aandoening veroorzaakt door extreme hitte, die zich uit in diverse lichamelijke klachten, waarbij mensen en dieren warmte niet kwijt kunnen.
Klimaatadaptatie	Adaptatie (aanpassing) aan klimaatverandering is het proces waardoor samenlevingen de kwetsbaarheid voor klimaatverandering verminderen of waardoor zij profiteren van de kansen die een veranderend klimaat biedt.
Klimaatagenda	Verdere planmatige invulling van de klimaatambities door middel van een uitvoeringsagenda, het benutten van meekoppelkansen, regulering en borging van maatregelen, handelen bij calamiteiten, en een plan om burgers te stimuleren en te faciliteren.
Klimaatbestendig	Zodanig ingericht of ontworpen zodat de effecten van klimaatverandering opgevangen kunnen worden.
Klimaatatlas	Verzameling van (digitale) kaarten die de effecten van klimaatverandering voor Oude IJsselstreek in beeld brengen: https://www.oude-ijsselstreek.nl/klimaatatlas
Omgevingsplan	Het omgevingsplan bevat algemene regels van de gemeente voor de fysieke leefomgeving. Iedere gemeente heeft 1 omgevingsplan onder de Omgevingswet.
Overstromingen	Een overstroming is een gebeurtenis waarbij een aanzienlijke hoeveelheid water uit een zee, rivier of meer plaatsen bereikt die normaal gesproken niet onder water staan.
Risicodialogen	De risicodialoog is een open gesprek met als doel het gezamenlijk bepalen van een constructieve risico-aanpak.
Wateroverlast	Verzamelterm voor schade, ongemak en ontreddeing door hoge waterstanden ten gevolge van overvloedige neerslag en/of onvoldoende ontwatering.
Waterrobuust	Waterrobuust bouwen of ontwerpen is het zodanig vormgeven en inrichten van de openbare ruimte, dat de impact van bijvoorbeeld ernstige neerslag zo klein mogelijk blijft.



Oude IJsselstreek Klimaatbestendig
Klimaatagenda 2022-2026

Gemeente Oude IJsselstreek
Staringstraat 25
7081 BN Gendringen

